УДК 373.167.1

Молдокеримова Эктибар Карабековна
п.и.к., ЖАМУнун доценти
Тагаева Мырзагүл Калдарбековна,
ЖАМУнун магистранты

ФИЗИКА БОЮНЧА КЛАССТАН ТЫШКАРКЫ ИШТЕР АРКЫЛУУ ОКУУЧУЛАРДЫ ФИЗИКАГА КЫЗЫКТЫРУУНУН ЖОЛДОРУ

Молдокеримова Эктибар Карабековна,
к.п.н., доцент ЖАГУ
Тагаева Мырзагүл Калдарбековна,
Магистрант ЖАГУ

СПОСОБЫ ЗАИНТЕРЕСОВАТЬ УЧАЩИХСЯ ФИЗИКОЙ С ПОМОЩЬЮ ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИКЕ

Moldokerimova Ektibar Karabekovna,
PhD., Associate Professor JASU,
Tagaeva Myrzagul Kaldarbekovna
Master's Student, JAGU

WAYS TO INTEREST STUDENTS IN PHYSICS THROUGH EXTRACURRICULAR PHYSICS CLASSES

Аннотация: *Бул макалада мектепте физиканы окутууда класстан тышкарКы иштер аркылуу окуучуларды физикага кызыктыруунун жолдору изилденген. Класстан тышкаркы иштер мектепте окутуунун, тарбиялоонун, өнүктүрүүнүн, калыптандыруунун, физикага кызыктыруунун методу, формасы, каражаты болуу менен окуучунун физикага болгон кызыгуусун жогорулатат, теориялык алган билимин турмушта, практикада колдоно алууга үйрөтөт. Мектепте физиканы окутууда негизги класстан тышкаркы иштер катары физикалык ийримдер, олимпиадалар, жумалыктар, дубал газеталар, физикалык кечелер, конкурстар, викториналар, конференциялар колдонулат. Сабак учурунда убакыт чектелүү болгондуктан, физика боюнча класстан тышкаркы иштерде окуучунун физика боюнча билим алууга каалоосу, өз алдынча билим алууга умтулуусу дагы жогорулайт. Келечектеги кесип тандоосуна дагы жардам берет. Ошондуктан, окуучуну физикага кызыктырууда, билимин тереңдетүүдө жана окуучуну турмушка активдүү катыштырууда, физиканы окутуунун натыйжалуулугун жогорулатууда класстан тышкаркы иштерди колдонуунун мааниси чоң.*
Ачкыч сөздөр: *физика, окутуу, класстан тышкаркы иштер, окуучу, колдонуу, физикага кызыктыруу, өнүктүрүү*

Аннотация: *В данной статье исследуются пути повышения интереса учащихся к физике через организацию внеклассной работы при обучении физике в школе. Внеклассная работа, являясь методом, формой и средством обучения, воспитания, развития и формирования личности, а также средством повышения интереса к физике, способствует усилению познавательного интереса учащихся к предмету. Она учит применять полученные теоретические знания в жизни и на практике. В качестве*

основных форм внеклассной работы по физике в школе используются физические кружки, олимпиады, предметные недели, стенгазеты, физические вечера, конкурсы, викторины и конференции. Поскольку во время урока время ограничено, во внеклассной деятельности по физике у учащихся возрастает стремление к получению знаний и к самостоятельному обучению. Это также помогает в выборе будущей профессии.
Таким образом, использование внеклассной работы имеет большое значение для повышения интереса к физике, углубления знаний учащихся, их активного участия в жизни и повышения эффективности обучения физике.
Ключевые слова: *физика, обучение, внеклассные занятия, ученик, применение, интерес к физике, развитие*

Annotation: *This article explores ways to increase students' interest in physics through the organization of extracurricular activities in school physics education.*
Extracurricular work, serving as a method, form, and means of teaching, upbringing, development, and personal formation—as well as a tool for increasing interest in physics—enhances students' cognitive interest in the subject. It teaches them to apply the theoretical knowledge they have gained in real life and practice. The main forms of extracurricular work in physics at school include physics clubs, олимпиads (academic competitions), subject weeks, wall newspapers, physics evenings, contests, quizzes, and conferences. Since classroom time is limited, extracurricular activities in physics increase students' motivation to gain knowledge and encourage independent learning. They also help students in choosing their future profession.
Thus, the use of extracurricular activities plays an important role in increasing interest in physics, deepening students' knowledge, encouraging their active participation in life, and improving the effectiveness of physics education.
Key words: *physics, education, extracurricular activities, student, application, interest in physics, development*

Кириш сөз. Тынымсыз өнүгүп жаткан технологиялар мектепте окуучулардын өз алдынчалыгын, билгичтиктерин, жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүнү талап кылууда. Ошондуктан, физиканы окутууда да заман талабына жараша окуучуларга билим, тарбия берүүнүн натыйжалуулугун жогорулатууга көнүл буруу зарыл.

Мектепте физикалык билим берүүдө физикалык билим берүүнүн мазмунун илим менен техниканын жетишкендигинин учурдагы абалына жараша жеткиликтүү мүнөздө түзүү, физикалык билим берүүнү теория менен практиканынын айкалышында жүргүзүү, физиканы окутуу менен окуучуларга политехникалык билим берүүнү камсыздоо, физиканы тектеш предметтер менен тыгыз байланыштырып окутуу сыяктуу принциптерин ишке ашырууда класстан тышкаркы иштердин мааниси, орду өзгөчө.

Эгерде физика мугалими окуучуларга физика предмети боюнча кызыктуу, пайдалуу билим бергиси келсе, сөзсүз түрдө класстан тышкаркы иштерди уюштуруунун үстүндө болот [5.3]. Демек, класстан тышкаркы иштер окуучуларды физикага кызыктырууда, аларга жаратылыш кубулуштарын билүү турмушка пайдалуу экендигин үйрөтүүдө мааниси чоң.

Окуу, тарбия процессинде окуучуларды ар бир коюлган маселени чыгармачылык менен чечүүгө көнүктүрүү, алардын окуу предметтерине болгон кызыгууларын арттырат [4.3].

Физика боюнча класстан тышкаркы иштерде да окуучулар чыгармачылык менен иштөөгө көнүгөт, предметке кызыгуусу жогорулайт.

Класстан тышкаркы иштер окуучулардын дүйнө таанымын өнүктүрөт жана калыптандырат, окуучуларды турмушка практикалык жактан даярдайт, өзүнүн көз карашын коргоого, ар түрдүү жагдайларда өз алдынча чечим кабыл алууга үйрөтөт. Коомдун өнүгүшү үчүн илим менен техниканын жетишкендиктерин колдонуунун зарылдыгын түшүнөт. Физикадан алган билимдерин жана билгичтиктерин турмуштагы практикалык маселелерди чечүүдө колдонот, жаратылышты пайдаланууну жана экологияны коргоону үйрөнөт.

Класстан тышкаркы иштердин массалык, группалык, жекече түрлөрү бар. Массалык класстан тышкаркы иштерге мектепте, мектептер арасында өткөрүлгөн кечелер, конференциялар, конкурстар, олимпиадалар, физикалык көргөзмөлөр кирет.

Мектепте колдонулган айрым физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруп өткөрүүгө токтололу.

Физикалык кечелер. Физикалык кечелер тематикалык жана юбилейлик кечелер болуп бөлүнөт. Тематикалык кечелерде физикага байланышкан темадагы кечелер уюштурулат. Ал эми, юбилейлик кечелерде окумуштуулардын юбилейлерине, физикалык закондун ачылышына, физиканын тарыхына арналган кечелер өткөрүлөт.

Физикалык кечени даярдап өткөрүүдө адегенде кеченин темасын, өткөрүү убактысын аныктоо керек. Андан кийин, программасын түзүп, алып баруучуну, кызыктуу тажрыйбаларды, көргөзмөлөрдү даярдоо сунушталат.

Кечени кызыктуу, окуучуларды кечеге активдүү катыштыруу үчүн кызыктуу конкурстарды, викториналарды колдонуу маанилүү. Мисалы, төмөнкүдөй мазмундагы кызыктуу суроолордон түзүлгөн викторинаны сунуш кылабыз [2.48]:

1.Улуу композитор Бетховен өмүрүнүн аягында дүлөй болуп калса да музыканы жазган жана уккан. Кантип?

2. Жер шарында табигый шартта эң чоң температура канча жана кайсыл жерде байкалган?

3. Нобель сыйлыгын алган биринчи физик ким?

4. Нобель сыйлыгына эки жолу татыктуу болгон физик ким?

5.Тыйын чычкандын куйругу эмне кызмат аткарат?

6.Крокодил физик ким?

7. Эмне үчүн Күн өтө ысып кеткенде өсүмдүктөрдү сугарууга болбойт? ж.б.

Кечеге бир жума калганда кулактандырууну мектептин көрүнөө жерине, окуучулардын көңүлүн бура тургундай, кечеге катышууга кызыктыра тургандай кылып даярдап илүү зарыл.

Калыстар тобун түзүүдө мектептин жетекчилеринен сөзсүз кошуу керек, анткени, кечеде директор же анын орун басарлары катышса, окуучулардын канааттануусу, кечеге активдүү катышуусу, тапшырмаларды аткарып жатканда жоопкерчиликтүүлүгү жогорулайт.

Жеңүүчүлөргө белектерди даярдоодо ата-энелерди, бизнесмен бүтүрүүчүлөрдү тартуу менен ата-энелердин, бүтүрүүчүлөрдүн мектеп менен байланышы бекемделет, окуучулар дагы ата-энелерден, биснесмендерден белек алып кубанышат, ата-энени, бүтүрүүчүлөрдү сыйлоо сезими жогорулайт.

Кечени жогорку деңгээлде жыйынтыктоо менен окуучулардын физикага болгон кызыгуусун, жоопкерчилигин жогорулатууга болот. Кечеге катышкан мектеп

жетекчилеринин, ата-энелердин, бүтүрүүчүлөрдүн окуучуларга айткан мактоолору, ишенимдери, берген белектери окуучулардын сыймыктануу сезимин пайда кылат жана келечекте кесип тандоосуна үмүт, шык берет.

Ар бир физикалык кечеге тематикалык газета, викторина даярдоо менен окуучулардын кругозору кеңейет, интеллектуалдык потенциалы, интернет булактары, физикалык адабияттар менен иштөөгө кызыгуусу жогорулайт.

Физикалык ийримдер. Физикалык ийримге катышкан окуучулардын колунан жасалган буюмдардын, жазган физикалык макалалардын, докладдардын, дилбаяндардын көргөзмөсүн уюштуруу менен окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүгө, ык-машыгууларын, билгичтиктерин, тапкычтыгын, изилдөөчүлүгүн калыптандырууга, топтордо иштөөгө, ынтымакка, биримдикке, жоопкерчиликке тарбиялоого болот.

Группалык класстан тышкаркы иштердин негизги түрү ийримдер. Ийримдер мектептерде системалуу уюштурулат. Ийримдердин темалары актуалдуу болуп, окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эске алуу керек.

Физикалык ийримдерге катышкан окуучулар физикалык кечелерге, конференцияларга материалдарды даярдашат. Окуучулардын ийримде колдо жасаган буюмдары көргөзмөлөрдө колдонулат, макалаларды конференцияларда окушат, докладдарды, дилбаяндарды кечелерге даярдашат.

Физика боюнча олимпиадалар. Олимпиадага даярдоо үчүн атайын бурч уюштуруу, окуу жылынын башында олимпиаданы өткөрүү боюнча комиссия түзүү, олимпиаданын жобосун иштеп чыгуу талап кылынат.

Окуучу олимпиадада жеңишке жетүү үчүн олимпиадалык бурчту жума сайын жаңылап туруу чоң мааниге ээ. Бурчка олимпиадалык маселелерди илип коюп, жума сайын жыйынтыгын чыгарып, жеңүүчүнү аныктап, окуучулар чыгара албай калган маселелерди ийримде талкуулап чыгарып туруу окуучулардын маселе иштөө билгичтигин, жөндөмдүүлүгүн жогорулатат.

Олимпиаданын жыйынтыгы боюнча мектепте окуучуга, мугалимге сыйлыктарды уюштуруу менен алардын маселе иштөөгө кызыкчылыктары жогорулайт, маселе иштөө көндүмдөрү калыптанат. Райондун, облустун, республиканын деңгээлиндеги олимпиадаларга катышууга ынтызарлыгы, кызыгуусу күчөйт. Жеңишке жетүүгө умтулуусу, каалоосу пайда болот.

Тилекке каршы, көпчүлүк мектептерде физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу, колдонуу маселесине жакшы көңүл бурулбагандыгы байкалат. Физика боюнча класстан тышкаркы иштер окуучуну предметке кызыктырат, билимин тереңдетет, чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт, ык-машыгууларын, билгичтиктерин, тапкычтыгын, изилдөөчүлүгүн калыптандырат, топтордо иштөөгө, ынтымакка, биримдикке, жоопкерчиликке тарбиялайт. Ошондуктан, мектептерде физика боюнча класстан тышкаркы иштерди колдонуу зарыл деп ойлойбуз.

Колдонулган адабияттар

1. Койчуманов М.К., ж.б. Мектеп физикасы боюнча класстан тышкаркы иштер. Бишкек, 2016.
2. Молдокеримова Э.К. Аудиториядан тышкаркы сабактарда студенттердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу. [Текст]. / Э.К.Молдокеримова // Жалал-Абад Мамлекеттик Университетинин жарчысы. –№1(26) 1-бөлүм.-2012.-46-49-бб
3. Молдокеримова Э.К., ж.б. Физика боюнча класстан тышкаркы иштер.-Жалал-Абад, 2015.-41 б.
4.Молдокеримова Э.К. Орто мектепте физиканы окутууда дидактикалык оюндар аркылуу окуучулардын таанып билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү. Автореферат, 2014.-24.
5.Эмилбеков А.Э. Физика предмети боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштурууга арналган окуу материалдары.-Бишкек, 2018.-244 б

Авторлор жөнүндө маалымат:

Молдокеримова Эктибар Карабековна, Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад Мамлекеттик университети, Жалал-Абад шаары, Кыргыз Республикасы, педагогика илимдеринин кандидаты, Физика жана информатика кафедрасынын доценти, 0-770-52 64 06, moldokerimovaektibar@gmail.com
Тагаева Мырзагүл Калдарбековна, Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети, Кыргыз Республикасы, магистрант

Молдокеримова Эктибар Карабековна, Жалал-Абадский государственный университет имени Б.Осмонова, город Жалал-Абад, Кыргызская Республика, кандидат педагогических наук, доцент кафедры Физики и информатики,
Тагаева Мырзагүл Калдарбековна, Жалал-Абадский государственный университет имени Б.Осмонова, город Жалал-Абад, Кыргызская Республика, магистрант

Moldokerimova Ektibar Karabekovna, Zhalal-Abad state university named after B.Osmonov, Zhalal-Abad, Kyrgyz Republic, Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor
Tagaeva Myrzagul Kaldarbekovna, Zhalal-Abad state university named after B.Osmonov, Zhalal-Abad, Kyrgyz Republic, undergraduate student